

INTEGRITETSSTÄRKANDE SAMTALSUTVECKLING

Anpassad grundskola
ämnesområden

*Stödmaterial till anpassad grundskola,
för att lära elever om kroppslig integritet och motverka sexuella övergrepp.*

TILL DIG SOM ÄR SKOLPERSONAL

Det här dokumentet är en fördjupning i hur du som skolpersonal i anpassad grundskola kan förhålla dig till teman som berör samtycke, gränssättning och integritet.

I det här dokumentet hittar du förslag på vilken information som är lämplig att ge utifrån olika teman.

Detta är en del av det Arvsfondsfinansierade projektet Grundskolebrevet. Projektet är kostnadsfritt för alla svenska grundskolor, med syfte att motverka sexuella övergrepp mot barn.

Treskabinoll grundades av Elaine Eksvärd, som själv är överlevare av sexuella övergrepp i barndomen. Vi är en ideell organisation som arbetar för att alla barn ska få en trygg barndom - fri från sexuella övergrepp.

KROPPSLIG INTEGRITET

Kommunicera med eleverna om betydelsen av privata kroppsdelar.

Förmedla budskapet till eleverna att alla människor har olika gränser gällande den kroppsliga integriteten. Exempelvis kan du använda dig av visuellt stöd för att förmedla att vissa upplever det som obehagligt när någon tar i håret medan andra inte gör det. Kommunicera även ut om situationer när kroppslig integritet är en gråzon exempelvis vid undersökning av läkare, tandläkare och vid omvårdnad och liknande. Utgå från situationer som eleverna känner igen och möter i sin vardag.

GRÄNSSÄTTNING

Att känna kontroll över sina egna gränser både fysiskt och psykiskt har en positiv effekt för vår hälsa och välbefinnande. Kommunicera därför ut att eleverna har ett val gällande sin integritet och att de själva får bestämma över sin kropp. Ge eleverna kunskap om att de har rätt att kommunicera ut ja eller nej – även om man känner och litar på personen. Utgå från situationer som är nära elevernas vardag exempelvis att leka eller att få en kram.

Stärk elevernas förmåga att kunna uttrycka ja eller nej, verbalt, med kroppen eller via alternativ kommunikation. Låt gränssättning bli en del av er vardagliga kommunikation för att skapa igenkänning och normalisering kring gränssättning. Exempelvis i de aktiviteter ni gör både i undervisningen och i omvårdnadssituationer. Låt eleverna konkret öva på att sätta gränser och respektera andras gränser. Ett exempel kan vara att eleven får träna på att kommunicera att hen vill, inte vill eller vill annat. Att träna detta ofta och i olika situationer stärker elevens känsla av självbestämmande.

Det är extra viktigt att eleven har möjlighet att kommunicera gränssättning i omvårdnadssituationer. Se därför till att möjligheter till detta finns, till exempel med hjälp av [vår affisch](#). Vi rekommenderar skolpersonal att i arbetslaget skaffa strategier för att möjliggöra gränssättning och hur man svarar på elevens kommunikation, exempelvis genom att begränsa vilka personer som finns som stöd i omklädningsrum etc.

Beroende på elevernas mognad och utvecklingsnivå så kan du förmedla att det finns barn och vuxna som inte respekterar andras gränser och att de kan ta på andras privata kroppsdelar, eller vill att man tar på deras. Förmedla att man alltid kan kommunicera med en trygg vuxen man litar på om man upplever eller ser/hör någonting sådant.

JA/NEJ KÄNSLOR

Introducera eleverna för ja/nej känslor och hur dessa påverkar vårt välbefinnande. En del elever har svårt att lyssna in kroppen. Ge därför eleverna kunskap i hur man kan känna igen en sådan känsla och stötta i deras utveckling av känslomedvetenhet.

BRA/DÅLIGA HEMLIGHETER

Introducera eleverna för bra och dåliga hemligheter.

Bra hemligheter ger en ja-känsla och man blir glad. En dålig hemlighet ger en nej-känsla och är en hemlighet som man mår dåligt av att bära.

Sätt bra/dåliga hemligheter i en konkret kontext och kommunicera att man alltid får berätta för en trygg vuxen om en dålig hemlighet. Även om någon säger att man aldrig får berätta. Utgå från elevernas vardag. Vi rekommenderar att man i samråd med vårdnadshavare och med eventuellt andra aktörer så som habiliteringen utformar strategier för att eleven så självständigt som möjligt kan kommunicera även sådant som inte är förberett inför olika situationer. Exempelvis att det finns bildstöd som möjliggör det.

SAMTYCKE

Introducera samtycke i alla relationer, även med personer man känner väl och litar på. Använd ordet och symbolen samtycke i kommunikationen för att skapa igenkänning. Samtycke kan vara något abstrakt som eleverna kan ha utmaningar med att förstå i reella kontexter. Därför är det viktigt att du som pedagog förmedlar budskapet av samtycke genom positiva exempel. Att ge samtycke, fråga efter samtycke och ta tillbaka samtycke kan bli en del av er vardagliga kommunikation genom att exempelvis fråga om samtycke vid aktiviteter, vid fotografering och omvårdnadssituationer. Låt eleverna öva konkret på att uttrycka ja/nej eller vill/vill inte och att respektera andras val kring samtycke. Med fördel kan man praktiskt öva på detta i vardagssituationer. Föregå som gott exempel och lotsa eleven vid behov. Det är viktigt att eleven har tillgång till denna kommunikation utifrån sina förutsättningar.

SAMTYCKESLAGEN

Beroende på elevernas mognad och utvecklingsnivå kan du kommunicera att det finns barn och vuxna som inte respekterar andras privata kroppsdelar eller att de vill att man tar på deras. Förmedla för eleverna att det är olagligt och att det finns lagar som är till för att skydda människor från sådant. Det är viktigt att kommunicera att det aldrig är elevens fel om någon tar på dem fast de inte vill.

ATT BERÄTTA OM UTSATTHET

Barn och ungdomar som utsätts för övergrepp tar ofta själva på sig ansvaret och skulden för det som skett. Därför måste vi vuxna förmedla att det aldrig är den utsattas fel, men också att det finns hjälp att få och stärka barnens kapacitet i att kommunicera till en trygg vuxen vad som skett. Låt eleverna få ökad förståelse i vem en trygg vuxen kan vara. Det är viktigt att konkretisera detta för de elever som inte har generaliserat konceptet "trygg vuxen" än. Utgå från vilka egenskaper en sådan person har, vilka känslor de kan framkalla etc. Säkerställ att kommunikationsmöjligheterna för att kommunicera om svåra saker finns nära till hands, exempelvis genom att ha material framme som öppnar upp för diskussion om dåliga hemligheter och nej-känslor.

ATT DELA INFORMATION

Oavsett elevens erfarenheter av nätet så kan man med fördel introducera eleven för skillnaden mellan privat och icke-privat information. Konkretisera detta så nära elevernas vardag som möjligt och kommunicera tillsammans med eleverna vad som kan vara okej att dela och inte okej att dela. Ni behöver inte utgå från nätet utan kan förankra det till situationer i elevens vardag. Är det till exempel okej att dela information om vart man bor till en känd/okänd person?

ATT AGERA OCH FÅ STÖD

Kommunicera med eleverna om att de inte behöver bära ansvaret ensamma vid en situation som gett en nej-känsla och att de alltid kan kommunicera detta till en vuxen. Utgå från ja/nej känslor som en känslokompass. Utveckla elevernas lyhördhet för sin egen och andras känslor och gränser.

TACK FÖR DITT ENGAGEMANG

för en trygg barndom.